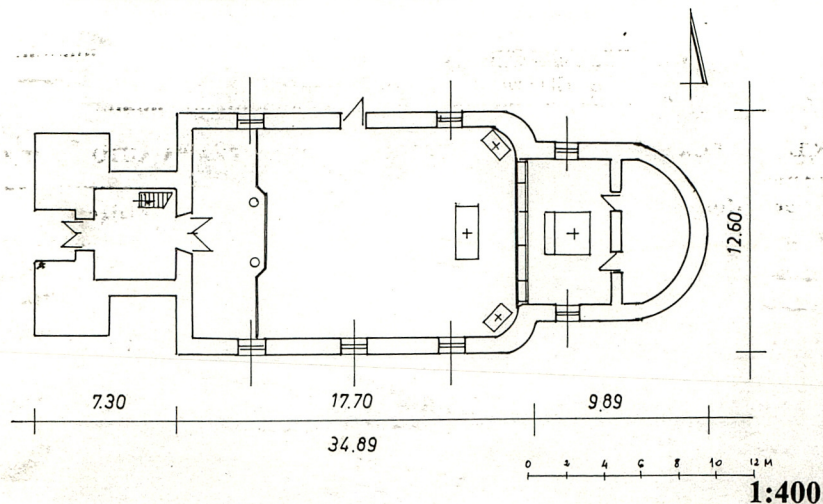

1. Obiekt KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA
(D. CERKIEW GREKO-KATOLICKA)

2. Czas powstania
1818 r.

3. Miejscowość
SMEREKOWIEC

SMEREKOWIEC – d. cerkiew

4. Adres
38-315 Smerekowiec 89

nr hipoteczny ...

5. Przynależność administracyjna

województwo małopolskie
w woj. Uście Gorlickie
gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Smreczyn,
Smrokowiec (XVI w.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo rzeszowskie
powiat Gorlice

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzymsko-Katolicka
w Smerekowcu
Diecezja Rzeszowska

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr A-374, dec. nr 174
data 1985 r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Lokację wsi o pierwotnej nazwie Smreczyn powierzyli Jakub i Stanisław Gładyszowie krajnikowi Machnowi Wołochowi w roku 1521. Wieś przybrała nazwę Smreczyn od słowa smrek (świerk), wskazującą na znaczne zalesienie obszaru, na którym była lokowana. Osadzony tu sołtys Zasadzka otrzymał, oprócz nadziału ziemi, prawo posiadania młyna, traku, stawu oraz wypasu owiec. W dokumencie lokacyjnym wymieniono jeden łan ziemi nadany kościołowi, na którym prawo gospodarowania przypadnie kapłanowi lub popowi, a od którego płacić ma dziesięcinę grošy 20 rocznie. W 1528 wieś wchodziła w skład wielkiej posiadłości Gładyszów "Dominium Ropae". W 1581 roku we wsi, należącej do Sebastiana Gładysza, znajdowało się 5 dworzyszcz wołoskich i jedno sołtysie. Wieś włączona była wówczas do parochii w Zdyni i nie posiadała własnej cerkwi. W 1680 wieś, występująca pod nazwą Smrekowice, posiadała już sześć dworzyszcz wołoskich i jedno koło młyńskie (zakupne), a jej właścicielem był Jan Zborowski. W wieku XVIII wieś Smrekowiec wchodziła w skład dóbr Wojakowskich, następnie Wiktorów i Trzycieskich. W końcu XIX wieku należała do Magdaleny Miłkowskiej, a później Zofii z Miłkowskich Stawiarskiej. W 1889 r. w Smrekowcu mieszkało 795 unitów, 5 rzymskich katolików i 24 Żydów.

O najstarszej budowli brak jest informacji w wizytacjach z połowy XVIII wieku. W 1765 i 1771 odnotowano jedynie, iż świątynia drewniana wzniesiona została łącznie z dzwonnica, a jej werchy mają piękną formę i kryte są blachą "Copulae decenter extructae, laminie tectae". Cerkiew posiadała wówczas 2 ołtarze: presteł z antyminsem bp Jerzego Winnickiego i ołtarz boczny z antyminsem bp Hieronima Ustrzyckiego, a także pełny ikonostas "pięknie malowany i złocony". W cerkwi znajdowało się bogate wyposażenie z naczyniami liturgicznymi, świecznikami itp.

c.d. wkł. 1.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Sytuacja. Cerkiew (ob. kościół parafialny), położona jest we wschodniej części wsi, w pobliżu skrzyżowania dróg Gładyszów - Regetów, Kwiatów - Ług. Znajduje się na działce nr 481, położonej przy drodze ze Smerekowca do Ługu. Działka posiada granice wytyczone murowano-metalowym ogrodzeniem. Po stronie południowej przylegają do niej zabudowania plebańskie. Teren wokół d. cerkwi wydzielony jest dodatkowo murowanym ogrodzeniem z czasu budowy cerkwi, restaurowanym w 1877 r. W obręb ogrodzenia od strony północnej wpisana jest murowana bramka. od zachodu dzwonnica w formie potrójnej arkady na zawieszenia dzwonów.

Cerkiew (ob. kościół) murowana, otynkowana, kryta blachą. Jednonawowa, z węższym prezbiterium, zamkniętym półkoliście, w którego zamknięciu wydzielona niewielka zakrystia; od frontu kwadratowa wieża o dwóch kondygnacjach, w dolnej opięta w narożach skośnymi, wydatnymi szkarpami. Dach nad prezbiterium wielopołaciowy, namiotowy nad nawą siodłowy; ponad nimi wieżyczki ze ślepymi latarniami i hełmami baniastymi. Na wieży hełm baniasty o analogicznej formie.

Materiał, konstrukcja.

Ławy fundamentowe wykonane z kamienia, wzmacniane betonem. Mury masywne, zbudowane z kamienia na zaprawie wapienno-piaskowej, tynkowane. Elewacje z zewnątrz tynkowane gładko, barwione, zaakcentowane profilowanym gzymsem podokapowym. Otwory okienne w murach nawy i prezbiterium średniej wielkości, zamknięte górą łukami odcinkowymi. Okna metalowe, drobnokwaterowe, przesłonięte barwnymi witrażami. W kondygnacji dzwonnicy otwory prostokątne, smukłe, z oknami metalowymi. Otwór wejścia głównego do przedsionka pod wieżą zamknięty górą łukiem odcinkowym, z drzwiami dwuskrzydłowymi, deskowo-spagowymi, od wewnątrz z metalową kratą. Otwór wejścia bocznego w północnej ścianie nawy, prostokątny, z drzwiami jednoskrzydłowymi, płycinowymi w futrynie skrzynkowej. Stropy nad nawą i prezbiterium płaskie, drewniane. Podobnie nad przedsionkiem pod wieżą. Posadzka z płyt kamiennych. Chór muzyczny wsparty na drewnianych słupach, w części środkowej występujący ku wnętrzu. Balustrada pełna, deskowa, pokryta polichromią ornamentalną. Chór dostępny schodami drabinastymi z przedsionka. Polichromia wnętrza figuralna z 1930 roku. Na stropie nawy przedstawienie Trójcy Świętej na tle obłoku. Na ścianach nawy sceny testamentowe (Nawiedzenie, Narodzenie, Chrztost, Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa) oraz przedstawienie św. Włodzimierza i św. Olgi, patronów Rusi Kijowskiej.

Wyposażenie wnętrza.

Ikonostas rzeźbiony, polichromowany i złocony, o cechach neobarokowych, wykonany w 1899 r. Rząd (jarus) dolnych ikon z ikoną chramową św. Michała Archanioła, ikoną z wizerunkiem Zbawiciela, MB z Dzieciątkiem i patrona łemkowszczyzny św. Mikołaja rozdzielony kolumnkami marmoryzowanymi o złoconych kapitelach. Rząd prazdników z ikoną Ostatniej Wieczerzy, umieszczoną nad carskimi wrotami, wydzielony wydatnym, przełamany belkowaniem. Wrota Carskie i diakońskie ażurowe, o motywach wici roślinnej z ikonami Ewangelistów. Rząd (deesis) z ikoną Spas Chrystusa Sędziego i parami Świętych Apostołów. Rząd czwarty z owalnymi scenami starotestamentowymi. Ołtarz w prezbiterium (presteł) o charakterze konfesji, rzeźbiony i polichromowany, pochodzący zapewne z 1899 r., z tabernakulum w formie świątyni na planie krzyża greckiego. Ołtarze boczne prowizoryczne ze współczesnymi obrazami Matki Bożej Częstochowskiej i Miłosierdzia Bożego. Ponadto w świątyni konfesjonały i ławki z XX wieku, malowane Stacje Drogi Krzyżowej z XX wieku, krzyże procesyjne i chorągwie z XX wieku.

c.d. wkł. 1.

14. Kubaturaok. 2800 m³**15. Powierzchnia użytkowa**ok. 360 m²**16. Przeznaczenie pierwotne**

cerkiew greko-katolicka

17. Użytkowanie obecne

kościół parafialny

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Budowla w dobrym stanie.

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Odnawiany w latach: 1877, 1899, 1939, 2002.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Otoczyć opieką konserwatorską.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

- 1. Szanter Z., Z przeszłości łemkowszczyzny. Dórzecze Górnej Ropy, Warszawa 2005.
- 2. Rocznik Diecezji Tarnowskiej za 1972, Tarnów 1972, s.193.
- 3. Wojewoda Z., Zarys historii kościoła greckokatolickiego w Polsce w latach 1944-1989, Kraków 1994.
- 4. Pokrzyna E., Słownik terminologiczny wyposażenia świątyń obrządku wschodniego, Warszawa 2001.
- 5. Wójcik A., Gładysze - pionierzy osadnictwa na Pogórzu, Gorlice 1948.

25. Opracował

tekst mgr Marek H. Grabski listopad 2006 r.
.....
j.w. listopad 2006 r.
.....
plany, rysunki
j.w. listopad 2006 r.
.....
zdjęcia fotogr.
.....
miejsce przechowywania negatywów
arch. autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SMEREKOWIEC	Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła (d. cerkiew greko-katolicka)	C.d. tekstu + ilustracje.

c.d. pkt 12.

Pierwszym wymienianym w źródłach parochem Smerekowca był urodzony w nim w 1705 r, Michał Wasylkiewicz, zaprezentowany w 1739. W 1771 roku wymieniani są na probostwie jego synowie Jan i Andrzej, a w 1783 jako opiekun parochii występuje Bazyl Sembratowicz z Przysławia. W latach 1784-85 parochią opiekował się Simon Jacewicz z Gładyszowa. Przed 1820 rokiem parochem Smerekowca był Piotr Miłułowicz. Za jego rządów wzniesiono nową, istniejącą do dziś, murowaną cerkiew p.w. Św. Michała Archanioła. Budowlę, wzniesioną według urzędowych planów józefińskich, zbudowano z datków parochii i ówczesnego dziedzica Jan Trzycieskiego. Budowla ta została opisana w 1833 jako "we trzy wierzchni murowana, potrzebująca dachu reparaacji (?). Przepierzenie poza Wielki Ołtarz na Zakrystie jest potrzebne, żertownyk powinien być w prezbiterium adaptowany". Teren przycerkiewny wygrodzono wówczas murem z bramką od północy. W 1877 ogrodzenie było restaurowane i zapewne wtedy wzniesiono w jego obrębie od strony zachodniej murowaną dzwonnice. Cerkiew gruntownie remontowana była w 1889 roku za parochii Teodozego Durkota. Dokonano wówczas wzmocnienia przyporami konstrukcji wieży, a także wykonano dla cerkwi ikonostas. Kolejne odnowienie świątyni miało miejsce w 1930 roku. Wykonana została wówczas polichromia stropu i ścian. Po 1931 r. miejscowi Łemkowie przeszli na prawosławie. Ludność Smerekowca została wysiedlona po 1945 r., a na jej miejsce przyszli osadnicy polscy. W 1948 roku Smerekowiec wszedł w skład placówki duszpasterskiej w Gładyszowie, a następnie erygowanej tam przez bp Stepę, w 1951 roku, parafii p.w. Narodzenia Św. Jana Chrzciciela. W dniu 6 marca 1974 roku Ordynariusz Tarnowski bp Jerzy Ablewicz erygował samodzielną parafię w Smerekowcu, od 1992 roku wchodzącą w skład nowoutworzonej Diecezji Rzeszowskiej.

c.d. pkt 13.

Dzwonnica murowana z kamienia, zbudowana w 2 poł. XIX wieku. Wzniesiona na planie prostokąta, z arkadowym przejściem w przyziemiu, z metalową dwuskrzydłową bramką. W kondygnacji górnej trzy arkady pod zawieszenie dzwonów. Zwieńczona kwadratową wieżyczką na sygnaturkę z baniastym hełmem z krzyżem unickim. Dwa mniejsze po bokach.

Bramka w północnej części ogrodzenia murowana z kamienia, na rzucie prostokąta, nakryta daszkiem wielopołaciowym zwieńczonym kopułką z krzyżem. Przejście z bramką metalową, dwuskrzydłową.

widok od płd-wsch.

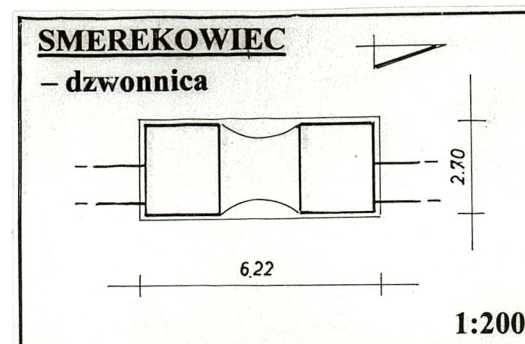
Wkładkę założył : mgr Marek H. Grabski XI 2006 r.
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

widok od płd-wsch.

dzwonnica

1. Miejscowość
SMEREKOWIEC

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Kościół parafialny p.w. Św.
Michała Archanioła /d.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
cerkiew greko-katolicka/

Ilustracje dodatkowe.

widok z nawy na ikonostas

widok na
chór
muzyczny

mgr Marek H. Grabski XII 2006
Wkładkę założył :
(imię, nazwisko, data)
Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.

fragment polichromii stropu
polichromia ścian nawy

ikonostas

1. Miejscowość
SMEREKOWIEC

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Kościół parafialny p.w.
Św. Michała Archanioła

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
/d. cerkiew greko-katolicka/

fragment ikonostasu z carskimi wrotami i ikoną chramową

mgr Marek H. Grabski XII 2006

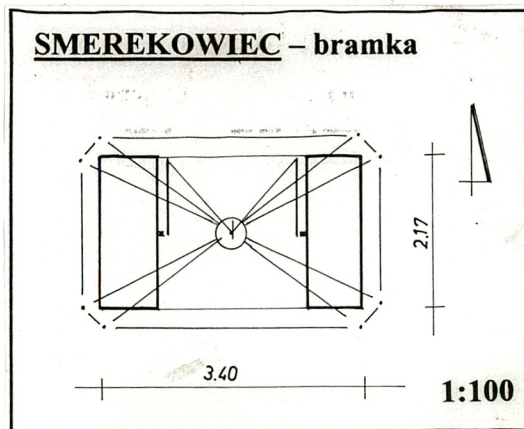
Wkładkę założył :

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch. aut.

bramka
w
ogrodzeniu
kościół

orientacja
mapa $\frac{1}{4}$
1880 r.

